

BUREAU NATIONALE VEILIGHEID

BUREAU B.

OVERZICHT No. 1.

1946 : nr. 2 1/m II
1945 : nr. 1

INHOUD.

Hoofdstuk 1.	Algemeene opmerkingen	blz. 1.
"	2. Dagbladen en tijdschriften	" 1.
"	3. Vergaderingen	" 2.
"	4. Vereeniging van vrienden van "de Waarheid". Communistische Partij Nederland.	" 3.
"	5. De Vrije Katheder	" 6.
"	6. Bond van Huisvrouwen	" 6.
"	7. Logos-verbond. School voor Philosophie en Cultuur	" 7.
"	8. Nederlandsche Volksbeweging	" 7.
"	9. Sociaal-Democratische Arbeiderspartij	" 8.
"	10. Christofoor-groep	" 9.
"	11. Internationaal-Socialistische Bewe- ging (Vlamgroep)	" 10.
"	12. Communistenbond Spartacus	" 11.
"	13. Comité van Revolutionnaire Marxisten- Sectie van de IVE Internationale (Revo- lutionnair-Communistische Partij)	" 12.
"	14. Indonesisch Conflict. Perhimpunan Indonesia.	" 13.
"	15. Eenheids-Vakcentrale	" 18.
"	16. Vrijdenkersvereeniging "De Dageraad"	" 21.
"	17. Jehova's Getuigen	" 22.
"	18. Annexatie Duitsch Grondgebied	" 23.
"	19. Brabantsche Beweging. De Brabantsche Gazet	" 25.
"	20. Voormalige Illegaliteit	" 25.

HOOFDSTUK I.

ALGEMEEN OORZAKEN.

Mei 1945 bracht de capitulatie van de Duitse legers en algemeen was het enthousiasme, waarmede de Geallieerden, waaronder de Britse Prinses Irene, in Nederland werden ontvangen. Terstond kon, dank zij de reeds tijdens de bezetting getroffen voorbereidingen, door de Binnenlandse Strijdkrachten een aanvang worden gemaakt met de arrestatie van landverraders en oorlogsmisdadigers. De B.S., die daarmede uitsluitend belast waren, hadden daarbij de volledige medewerking van de bevolking, die in haar uitingen van vreugde een volkomen eensgezindheid aan den dag legde.

Tevens werd een begin gemaakt met de zuivering van overheidsorganen. De Politie als zoodanig nam, zoolang de zuivering van dit orgaan niet geheel tot stand gekomen was, niet aan de arrestaties van politieke delinquenten deel, wel waren betrouwbare politieambtenaren bij de B. S. ingedeeld, veelal in leidende functies.

De in den loop van den zomer ingestelde Politieke Opsporingsdiensten stonden voor de omvangrijke taak het feitenmateriaal tegen de politieke arrestanten uit te werken en gereed te maken voor de berechting door Bijzondere Gerechtshoven of Tribunalen.

Hoewel verwacht was, dat na de capitulatie van het Duitse leger, door S.S.-onderdeelen nog tegenstand zou worden geboden, is hiervan geen voorbeeld bekend geworden. Van eenige activiteit der Wehrwolforganisatie is in Nederland evenmin iets gebleken.

In afwachting van de instelling van een daartoe geschikt Nederlandsch apparaat, werden door de Field Security van de Geallieerde legers onderzoeken ingesteld naar oorlogsmisdadigers en Duitse spionnen. Bepaalde arrestanten van de B.S. werden daartoe door de Field Security overgenomen. Na de indienststelling van het Bureau Nationale Veiligheid heeft dit bureau de taak van de Field Security op zich genomen.

HOOFDSTUK II.

DAGBLADEN EN TIJDSCHRIFTEN.

Het wederoptreden van de oude politieke partijen liet niet lang op zich wachten en ook de onder invloed van die partijen staande dagbladen en tijdschriften zagen, zij het voor het meerendeel onder anderen naam en, in verband met de papierschaarste in kleineren vorm het licht. De oude dagbladen, die tijdens de bezetting dienstbaar geweest waren aan de Duitse propagande waren verboden. Zoo verdwenen de Telegraaf, de

Nieuwe Rotterdamse Courant, Het Vaderland, De Nederlander en vele plaatselijke bladen. De belangrijkste dagbladen, welke na de bevrijding uitkwamen waren Trouw (A.K.), De Tijd (R.K.), De Nieuwe Nederlander (C.H.), Het Vrije Volk (S.D.A.P.), De Waarheid (C.P.N.) en Het Parool (illegale groep). Vermelding verdienen nog Het Handelsblad, de Nationale Rotterdamse Courant en De Nieuwe Courant. Talrijke weekbladen zagen het licht, waarvan vele van Socialistische strekking.

Als voornaamste tijdschriften worden genoemd : De Groene Amsterdammer, de Pen Gun (weekblad voor de Nederlandsche Strijdkrachten), De Nieuwe Eeuw (R.K.), Libertas, Op Vacht (tijdens de bezetting reeds illegaal verschenen), Op Korte Golf (Onafhankelijk Nationaal Weekblad, samengesteld door oud-illegale werkers), De Prinsestad (orgaan van den Landelijken Bond van ex-politieke gevangenen), De Baanbreker (onafhankelijk weekblad voor Socialistische politiek en cultuur, uitgave van de stichting " De Nieuwe Vrijheid "), Het Kompas, Commentaar (uitgave van den Regeeringsvoorlichtingsdienst), De Vlam (voortzetting van het illegaal verschenen blad " De Vonk ", orgaan van de Internationaal-Socialistische Beweging), De Vrije Katheder, De Vuurpijl (maakt propaganda voor de Federale Unie, die streeft naar een vereenigd Europa onder een federale regeering; als eerste stap naar een democratische wereldfederatie van alle volken), De Rode October (weekblad van het Comité van Revolutionnaire Marxisten-Sectie van de 4e Internationale), Spartacus (communistenbond "Spartacus "), Werkend Nederland (Eenheidsvakcentrale), De Uitkijk (oud illegale strijders), De Maintiendrai (Ned. Volksbeweging), Indonesia (Orgaan van de Perhimpeonan Indonesia), Christoffoor, e.a.

HOOFDSTUK 3.

VERGADERINGEN.

Het recht tot vergadering werd aanvankelijk in zooverre beperkt, dat een vergunning voor een openbare vergadering te voren moest worden aangevraagd aan het Militair Gezag. Nadat gebleken was, dat geenerlei ordeverstoring te duchten was, werd genoegzaam genomen met kennisgeving van het voornemen tot vergaderen aan de Hoofden der plaatselijke Politie, aan wie door het M.G. een doorlopende machtiging was verstrekt tot het toestaan van openbare vergaderingen.

Van het recht tot vergaderen werd na de bevrijding in ruime mate gebruik gemaakt door de politieke partijen, ten deele als

samenkomsten ter herdenking van hetgeen in de oorlogsjaren was voorgevallen, anderdeels tot het voeren van propaganda voor de oude doelstellingen der partijen, of voor nieuwe ideeën. Zoo werden openbare vergaderingen belegd door de Sociaal-Democratische Arbeiderspartij (S.D.A.P.), Vrijzinnig Democratische Bond, de "Vereeniging van Vrienden van de Waarheid" en de Nederlandsche Volksbeweging.

Aan de "Vereeniging van Vrienden van de Waarheid", evenals aan de "Nederlandsche Volksbeweging", dient allereerst eenige aandacht te worden gewijd.

HOOFDSTUK 4.

VEREENIGING VAN VRIENDEN VAN DE WAARHEID. COMMUNISTISCHE PARTIJ NEDERLAND.

Tot Augustus 1945 werd niets vernomen van de Communistische Partij Nederland. De communisten hadden zich na de bevrijding vereenigd in een vereeniging, de "Vereeniging van Vrienden van de Waarheid" en zich geschaard om het dagblad "De Waarheid".

Reeds tijdens de bezetting werd door hen een illegaal blad onder denzelfden naam verspreid. Het aantal abonné's op De Waarheid steeg na de bevrijding snel. De redactie maakte gebruik van het verlangen van het publiek naar een snelle zuivering en wijdde veel artikelen en plaatsruimte aan dat onderwerp. Een goed deel der bevolking wist niet met een communistisch blad te doen te hebben. De leiding van de Vereeniging van V.v.d. W. was van meening, dat het beter was een krachtige Socialistische politiek te voeren, aan te dringen op samenwerking met Rusland en langzamerhand den leden van de Vereeniging en den lezers van De Waarheid de Communistische ideeën bij te brengen.

De leiding had in zooverre goed gezien, dat in elk geval het dagblad een groote vlucht nam. Het aantal abonné's wordt thans geschat op 300.000. Echter konden zeer vele Oud-Communisten zich met het standpunt van de leiding niet vereenigen en in Augustus 1945 werd op openbare vergaderingen mededeeling gedaan van de oprichting van de Communistische Partij Nederland (C.P.N.). "De Waarheid" werd het dagblad der Partij. Gebleken is, dat het hoofdbestuur te Amsterdam contact had gezocht met de leiders der Partij te Parijs en Brussel, en ook dezen bleken voor de oprichting der oude partij te zijn.

De leiders van de Vereeniging van V. v.d. W. te Amsterdam hadden reeds geruimen tijd gewerkt volgens de methoden der vooroorlogse C.P.N. Dit bleek wel uit de berichten omtrent de op-

richting van een "geheime inlichtingendienst" der communisten, waarvan de centrale leiding te Amsterdam zou zijn gevestigd en die vertakkingen had over het geheele land. De taak van dezen dienst zou zijn :

- a. het controleeren van partijleden.
- b. het verzamelen van gegevens over politieke tegenstanders.

Aangenomen kan worden, dat vele lezers van "De Waarheid", in de eerste plaats in Katholieke streken, hun abonnement op "De Waarheid" hebben opgezegd en dat verscheidene leden van de Vereeniging der V.v.d. W. geen lid zijn geworden van de C. P.N. De sprekers op de vergaderingen van de C.P.N., waarvan de voornaamste zijn :

Saul de Groot (zich noemende Paul de Groot) uit Amsterdam, secretaris van het partijbestuur, Gerard Geelhoed (Den Haag), A.J. Koejemans uit Amsterdam, hoofdredacteur van "de Waarheid" en Gerben Wagenaar uit Amsterdam, hadden voornamelijk tot onderwerp : onjuiste verdeeling van levensmiddelen, de bestraffing en vrijlating van politieke delinquenten, de Indonesische kwestie, de zuivering, de havenstaking te Rotterdam, fusie met de S.D.A.P. en de a.s. verkiezingen.

De critiek op de overheidsmaatregelen in de hiervoor genoemde kwesties werd op de vergaderingen en ook in "de Waarheid" in zoodanigen vorm gegoten, dat de bedoeling om ontevredenheid en onrust onder de bevolking te wekken duidelijk tot uiting kwam. In den beginne, toen de critiek uitging van de Vereeniging van V. v.d. W., vonden de klachten vrij veel weerklank bij de bevolking, in 't bijzonder bij de voormalige illegaliteit. Later toen de ware aard der vereeniging gebleken was, verminderde de belangstelling en doorzag men de propaganda.

Terugkomende op de onderwerpen, welke in de politieke vergaderingen behandeld werden, kan nader worden vermeld, dat geëischt werd :

- snellere berechting van landverraders en collaborateurs ;
- het in bewaring houden van de politieke arrestanten ;
- snellere en grondiger zuivering, vooral in de overheidsorganen.

Toen de Regeering had aangekondigd, dat een aantal politieke delinquenten, behorende tot de lichte gevallen, in vrijheid zou worden gesteld, werd hiertegen door de C.P.N. onmiddellijk actie gevoerd op groote schaal, o.m. door middel van affiches. Deze aankondiging was blijkbaar een welkome aanleiding tot het voeren van communistische propaganda.

De C.P.N. koos voorts partij voor de Indonesische nationalist en verlangde, vooropgesteld, dat de Regeering uitsluitend door overleg met hen tot een bevredigend resultaat moest komen, dat aan Indonesie zelfbestuur zou worden gegeven. Echter liet zij de oude leuze : "Indie los van Holland, nu" varen, voorgevende te vreezen, dat Indonesie onder Engelsch bewind zou komen en de bevolking het slachtoffer zou worden van Engelsch imperialisme.

Over een vorm van samenwerking met de S.D.A.P., die gewenscht werd, zijn geen bijzonderheden medegedeeld. Intusschen is komen vast te staan, dat het antwoord van de S.D.A.P., op het voorstel tot samenwerking afwijzend is geweest. De afwijzing werd o.m. gemotiveerd door te wijzen op Rusland, dat door de communisten nog steeds als hun ideaal wordt beschouwd, maar waar geen vrijheid van drukpers, vereeniging en vergadering is, vrijheden, die de S.D.A.P. als primaire voorwaarden voor een gezonde democratie beschouwt.

Op vele vergaderingen en in de communistische pers werd propaganda gemaakt voor spoedige verkiezingen der leden van de Staten-Generaal en de Gemeente-raden, aangezien het noodparlement en de noodgemeenteraden geen afspiegelingen waren van den volkswil. Waarschijnlijk voorzag de C.P.N., dat uitgestelde verkiezingen haar nadeel zouden brengen, als de bevolking zou zijn teruggekomen van haar aanvankelijke, maar oppervlakkige sympathie voor de Vereeniging van V.v.d. W. en de toestanden op het gebied van voeding en eerste levensbehoeften aanmerkelijk zouden zijn verbeterd.

Met betrekking tot de havenstaking te Rotterdam, waarop nader zal worden teruggekomen bij de behandeling van de Eenheids-Vak-Centrale, de onder communistischen invloed staande vakvereeniging, zij vermeld, dat deze volledige sympathie van de C.P.N. had.

De moeilijkheden in de mijnstreek mogen bekend worden gemaakt. Er is gebrek aan goede werkkrachten, transport, beroeps-kleeding en schoeisel. De huisvesting der arbeiders is moeilijker geworden doordat enkele dorpen zwaar geleden hebben van den oorlog. De werktuigen, waarmede de arbeiders hun werk moeten doen, zijn onvoldoende. Dit alles komt de productie niet ten goede. Er wordt gepoogd het aantal arbeiders uit te breiden, o.a. door aanneming van buitenlandsche (meestal Poolse) werkkrachten.

De C.P.N. heeft door middel van "De Waarheid", welk blad sinds 1 September 1945 als dagblad in de Mijnstreek verschijnt, een voortdurende actie gevoerd tegen de leiding der Nederland-

sche mijnen. Systematisch heeft de redactie en in 't bijzonder de redacteur W. van Exter, getracht de moeilijkheden in de mijnstreek uit te buiten en deze door het toevoegen van heele of halve onwaarheden te vergroeten.

Het aannemen van buitenlandse arbeiders werd door de "Waarheid" fel afgekeurd. Het blad neemt, dat daardoor "reactionnaire en door het fascisme aangevreten Polen" in het mijnbedrijf zullen worden ondergebracht en dat het "vooroorlogsche jaagsysteem weer zal worden ingevoerd.

Er zijn echter aanwijzingen, dat de C.P.N. in Limburg, en evenmin in Brabant, grooten invloed zal krijgen. Men kan aannemen, dat het aantal lezers van "De Waarheid" in de Katholieke provincies is teruggelopen.

De sociale toestanden onder de mijnwerkers zijn inmiddels aanmerkelijk verbeterd en de P.K. geestelijkheid schijnt weder grooteren invloed te krijgen.

Te Amsterdam is door de C.P.N. gevestigd het "Wetenschappelijk Bureau der C.P.N.", welks eerste conferentie in October 1945 plaats had. Verschillende commissies werden ingesteld, welker taken nauwkeurig waren omschreven.

HOOFDSTUK 5.

DE VRIJE KATHEDER.

In nauw verband met de C.P.N. staat het te Amsterdam verschijnende weekblad "De Vrije Katheder", waarvan Mr. Petra Elderling hoofdredactrice is. Zij wordt beschouwd als een der toonaangevende personen in de Amsterdamsche wereld der C.P.N. Het blad richt in belangrijke plaatsen "Vrije Katheder clubs" op, in 't bijzonder voor intellectuelen, en organiseert voor de leden dier clubs muziek-, voordracht- en filmavonden in denzelfden geest als dit geschiedt door het weekblad "de Vlam" (zie hierna onder I. S. B.).

HOOFDSTUK 6.

BOND VAN HUISVROUWEN.

Kenmerkend voor de infiltratie van communisten in redacties van tijdschriften en clubs is de onlangs te Deventer opgerichte afd. van de "Bond van Huisvrouwen", welke gezellige bijeenkomsten organiseert, waar tevens grieven tegen overheidsmaatregelen naar voren kunnen worden gebracht. Het bestuur en de leden bestaan voor een groot deel uit vrouwelijke communisten.

HOOFDSTUK 7.
LOGOS- VERBAND.
SCHOOL VOOR PHILOSOPHIE EN CULTUUR.

Te Rotterdam zijn in October en December 1945 openbare cursussen gehouden, georganiseerd door het Logos-verband, School voor filosofie en cultuur, welke instelling een sterken communistischen inslag heeft. De spreker op de cursussen was Jan Börger, wonende te 's-Gravenhage, oud-predikant, van wien een boekwerk, getiteld "De Geest van Rusland" ter perse is. De onderwerpen, welke hij behandelde waren o.m. : "Het communisme als noodwendigheid", de oorzakelijkheid van het kapitalisme en communisme", "Kapitalisme, Imperialisme en Staatsabsolutisme, met als tegenhangers Communisme, Nihilisme en Anarchisme".

De cursussen worden hoofdzakelijk door communisten bezocht. De conclusie, waartoe Börger komt, is de wenschelijkheid van de komst van het communisme, omdat een communistische wereld de eenig bewoonbare zou zijn.

Volgens hem beweegt de wereld zich langzaam maar zeker daaraan. Uit de vragen, welke door cursisten gesteld werden, bleek duidelijk ontevredenheid over het gebodene. Men had meer zakelijke dan filosofische beschouwingen verwacht.

HOOFDSTUK 8.
NEDERLANDSCHE VOLKSBEWEGING. (N.V.B.)

De Nederlandsche Volksbeweging is ontstaan uit verschillende groepen, waarin die van de voormalige Nederlandsche Unie een belangrijke rol speelt. In dezen kring groeide het "Personalistische Socialisme". Voor de leiders van de N.V.B. is het uitgangspunt : de verantwoordelijke persoonlijkheid. Zij noemen zich personalisten en zien den mensch in verantwoordelijkheid geplaatst in de gemeenschap. In de N.V.B. verwacht de leiding, dat menschen van zeer verschillende geestelijke afkomst zullen samenwerken voor herstel en vernieuwing. De beweging wil niet gezien worden als een politieke partij, doch ontkent niet, dat zij in politiek vaarwater is terecht gekomen. Zij keurt den klassestrijd en de Christelijke Antithese af en tracht te komen tot vorming van een nieuwe socialistische partij, waarin bestaande partijen kunnen worden opgenomen, en aldus groter eenheid te bereiken.

Tot op heden is de groote massa der arbeiders niet tot de N.V.B. toegetreden.

Door de N.V.B. zijn talrijke openbare vergaderingen belegd,

waarin het woord gevoerd werd door sprekers van verschillende politieke richtingen, als S.D.A.P.-ers, Roomsch-Katholieken en Prot.-Christelijken,

Zij trachtten de principes van de N.V.B. duidelijk te maken.

Beteogd werd o.m., dat het Socialisme van de N.V.B. parallel loopt met het Socialisme, zooals dit in 1937 in het program der S.D.A.P. was opgenomen. Als de drie hoeksteenen van een waarachtig Socialisme werden genoemd : productie naar behoefte en niet om winst, sociale democratie in het bedrijfsleven in den vorm van medeverantwoordelijkheid en medezeggenschap, gelijke sociale levenskansen voor allen.

Individualisme en collectivisme, zooals dit laatste voorkomt bij fascisten en communisten, worden door de N.V.B. verworpen.

In December 1945 zouden besprekingen tusschen de leidingen der N.V.B., de S.D.A.P., den Vrijzinnig Democratischen Bond, de Christelijk Democratische Unie en de R.K. Christofoor-groep geleid hebben tot omljnde plannen voor oprichting van een nieuwe socialistische Volkspartij op breede basis (Partij van den Arbeid). De leden der genoemde partijen zullen nog moeten worden ingelicht omtrent deze plannen en hun meening daarover moeten uiten, alvorens de oprichting der nieuwe groote partij een feit kan worden.

Indien de N.V.B. geslaagd zal zijn in haar poging om de nieuwe partij op breeden basis te vormen, beschouwt zij haar taak toch niet als geeindigd. Zij zal het overleg gaande houden en voortgaan haar vereenigingsleven op te bouwen. Zij zal dan zijn een maatschappelijk-opvoedende organisatie en haar buiten de partijen staande positie behouden.

HOOFDSTUK 9.

SOCIAAL-DEMOCRATISCHE ARBEIDERSPARTIJ.

Ook de Sociaal-Democratische Arbeiderspartij (S.D.A.P.) heeft eenige vergaderingen belegd, waarin o.a. drie Ministers het woord gevoerd hebben, te weten de Minister van Sociale Zaken W. Drees, de Minister van Handel en Nijverheid, Ir. H. Vos,

en de Minister voor Voedselvoorziening en Landbouw, Ir. S.L. Mansholt.

De S.D.A.P. toont zich een gematigd socialistische partij, die in de voor het oogenblik belangrijke kwesties, als de Indonesische, geheel achter de Regeering staat. Het heeft sterk de aandacht getrokken, dat eenige bekende predikanten tot de partij zijn toegetreden. Een van hen Ds. J.J. Buskes heeft reeds eenige spreekbeurten op openbare vergaderingen vervuld.

De sprekers propageerden een democratisch socialisme op breed den grondslag. Koos Vorrink, de voorzitter van het voorloopige landelijke bestuur der S.D.A.P., juichte het streven der N.V.B. toe, maar zou het betreuren, als de beweging een nieuwe afzonderlijke partij zou worden. In de Indonesische kwestie stelde de partij zich op het standpunt, dat Soekarno een fout heeft begaan door samen te werken met Japan, maar dat men de beweging der nationalistten daarom niet mocht veroordeelen.

De algemeene politiek van de S.D.A.P. is nooit geweest: "Indie los van Holland, nu", maar Indonesie zelfstandig binnen het Rijksverband. De partij streeft naar constructieve samenwerking in Indonesie ter verzekering van orde en rust. Zij meent, dat de Regeering den weg gaat van den edelmoedigen, oprechten wil tot overleg, ingegeven door het besef van haar verantwoordelijkheid.

HOOFDSTUK 10.

CHRISTOFOOR-GROEP

De nieuwe, hoewel kleine groep van Katholieken, die zich zou willen aansluiten bij de onder invloed van de N.V.B. mogelijk op te richten Partij van den Arbeid, heeft zich verzameld rond het weekblad Christofoor. Deze Katholieken kunnen zich niet meer vereenigen met het standpunt van de Rooms-Katholieke Staatspartij. Binnenkort hoopt men in de Christofoorgroep te komen tot oprichting van de "Werkgemeenschap Christofoor". De voornaamste doelstelling van de groep is: de doorbreking van het isolement der Katholieken op cultureel, maatschappelijk en politiek gebied. Sommigen meenen, dat tot de eerstvolgende verkiezingen een samengaan met de oude R.K.S.P. op bepaalde gronden wenschelijk is, anderen bestrijden dit. Zij meenen, dat principieel de R.K.S.P. niet als vormingsinstituut, maar wel als electoraal apparaat moet verdwijnen.

De R.K.S.P. heeft ingezien, dat verjonging en vernieuwing in de partij gewenscht werd en noodzakelijk was. Fchter wil zij niet afzien van haar streven om de Katholieke beginselen op staatkundig terrein te verwerkelijken.

De Christofoor-groep heeft groote belangstelling voor en voelt zich verwant aan de nieuwe Fransche radicale Katholieke partij (Mouvement Républicain Populaire), die grooten opgang gemaakt heeft. Ook deze partij is een niet-confessioneele beweging, waaraan de Katholieke beginselen ten grondslag liggen. Het lidmaatschap staat voor ieder open, die haar staatkundig program kan aanvaarden.

HOOFDSTUK 11.

INTERNATIONAAL-SOCIALISTISCHE BEWEGING.

(Vlam-groep)

Een groep, die belangstelling verdient, is de Internationaal-Socialistische Beweging (I.S.B.), niet zoozeer omdat zij vele leden telt, dan wel omdat zij door middel van het veelgelezen weekblad "De Vlam", zich noemende weekblad voor vrijheid en cultuur, grooten invloed kan uitoefenen op de stemming der bevolking. Naast de I.S.B. bestaat het Comité voor Actie en Strijd voor de eenheid van het Socialisme. Het bestuur der I.S.B. en het Comité bestaan uit dezelfde personen. Men kan aannemen, dat in deze beweging voormalige leden der Revolutionnair Socialistische Arbeiders Partij (R.S.A.P.), Onafhankelijk Socialistische Partij (O.S.P.), anarchisten, communisten, vrijdenkers en verder revolutionnair voelenden zijn vereenigd. Bovendien voelen uiterst links georiënteerde S.D.A.P.-ers en vele communisten er zich toe aangetrokken.

De I.S.B. is uitgesproken anti-kapitalistisch ingesteld en is voor internationale socialistische samenwerking. Zij ageert tegen annexatie van Duitsch grondgebied en tegen de West-Europese blokvorming. Zij tracht alle links-revolutionnaire elementen naar zich toe te trekken.

Ten opzichte van de behandeling van Duitschland staat zij samenwerking met de goedwillenden onder de Duitschers voor. In vele opzichten gaan de ideeën der I.S.B. parallel met die van de Communisten. Eerstgenoemde beweging is echter meer ethisch en humanistisch.

De letterkundige Jef Last en de journalist Tom Rot worden geacht de stuwende krachten van de beweging te zijn. Een belangrijke figuur daarin is ook de 75-jarige dichteres Henriette

Roland Holst & van der Schalk.

Het plan bestaat, dat binnenkort ook een maandblad door de beweging zal worden uitgegeven onder den naam "De Vonk".

De aanhangers worden voornamelijk gevonden in het Westen des lands met als kern Amsterdam, voorts is er een sterke groep in Twente en in Groningen.

In Augustus 1945 is op het kampeerterrein van het sanatorium "Zonnestraal" te Hilversum door "De Vlam" een kamp georganiseerd, waar verschillende cursussen zijn gehouden.

Eenige openbare vergaderingen werden door de I.S.B. belegd, waar o.m. het woord werd gevoerd door Jef Last, Wim Storm, Richard Jokel en Dr. P.J. Meertens. Het doel van de bijeenkomsten was om socialistisch denkende personen, die behooren tot verschillende partijen tot elkaar te brengen.

Met hetzelfde doel zijn ook, meestal des Zondagsmorgens, verscheidene zgn. "Vlambijeenkomsten georganiseerd, waar lezingen werden gehouden, films vertoond, voordrachten gehouden of muziek ten gehore werd gebracht. Met betrekking tot de Indonesische kwestie staat de I.S.B. vanzelfsprekend achter de Indische nationalistten, propageert spoedige onderhandelingen en keurt elke daad van geweld af.

HOOFDEK 12.

COMMUNISTENBOND SPARTACUS.

Een groep communisten heeft zich buiten de C.P.N. gehouden en zich verzameld in den Communistenbond "Spartacus". De bond is voornamelijk samengesteld uit oude leden van de R.S.A.P. Hij stelt zich op het raden-standpunt en ageert tegen de C.P.N. en de U.S.S.R. Den oorlog der Sovjets noemt hij een imperialistischen oorlog. Het centrum van de activiteit van den Bond is Amsterdam. De overige leden van den bond zouden zich voornamelijk in Rotterdam en de Zaanstreek bevinden. In het weekblad "Spartacus", welke oplage ongeveer 10.000 exemplaren zou bedragen, zijn felle artikelen verschenen, met critiek op het M. G., den kapitalistischen oorlog, de C.P.N., wier leden de Spartacuvrienden Stalinisten noemen en op de houding der Regeering in de Indonesische kwestie.

In November 1945 belegde de bond een openbare vergadering te Rotterdam, welke een matige belangstelling had en waarin de politiek der Regeering werd gelaakt. Ook op de oude vakbonden werd critiek geleverd, daar zij volgens den spreker tegen de belangen der arbeiders in, de zijde der bourgeoisie hadden

gekozen.

Er zijn teekenen, die er op wijzen, dat in de toekomst eenige samenwerking tusschen den Spartacusbond en de C.F.N. niet is uitgesloten.

HOOFDSTUK 13.

COMITE VAN REVOLUTIONNAIRE MARKISTEN-SECTIE VAN DE IVE INTERNATIONALE (REVOLUTIONNAIR-COMMUNISTISCHE PARTIJ)

Kort na de bevrijding verscheen, in den beginne gestencild, later in druk, het weekblad "De Rode October", zich noemende uitgave van het Comité van Revolutionnaire Marxisten-Sectie van de IVE Internationale. De aanhangers noemen zich ook wel Trotzky-isten en stellen zich op het zuiver Communistische standpunt van Lenin en Trotzky. Zij ageeren tegen iederen vorm van imperialisme en tegen de politiek der "Stalinbureaucratie". De daden der Nazi's worden door hen op één lijn gesteld met die der Britsche en Amerikaansche regeeringen. De C.F.N. wordt door het Comité als een reactionnaire beweging beschouwd. Het dagblad "Het Parool" wordt kapitalistisch-imperialistisch genoemd, "De Vlam" chauvinistisch-socialistisch.

Het embleem van het comité wordt gevormd door een sikkel en een hamer, waardoorheen het cijfer 4 is verwerkt.

De activiteit van het Comité bepaalde zich tot het beleggen van eenige openbare vergaderingen, waarvoor geringe belangstelling bestond.

De woordvoerder was H.J. Combrink uit Delft, die de administratie en redactie van de "Rode October" voert. Zijn betoog kwam hierop neer, dat de laatste oorlog weder gevoerd was niet voor de arbeidersklasse, maar ten voordeele van de kapitalisten. Deze oorlog moest niet beschouwd worden als een, die gevoerd was voor democratie en vrijheid, doch was uitsluitend door de Vereenigde volken gestreden om het behoud van hun kolonien. Gehoopt werd, dat de arbeiders zouden inzien, dat hun belangen niet veilig waren bij de C.F.N. en naar het C.R.M. zouden overgaan.

In December 1945 heeft het comité te Amsterdam een Kerstcongres gehouden, waar besloten werd tot oprichting van de Revolutionnaire Communistische Partij (R.C.P.)

Dat deze partij heftig gekant is tegen eenig ingrijpen van de zijde der Regeering in de Indonesische kwestie behoeft geen betoog. In "De Rode October" van 1 December verscheen

o.m. een "protest van het C.R.M. tegen het uitzenden van dienstplichtigen naar Indonesië".

Het is niet te voorzien, dat de nieuwe partij een groote vlucht zal nemen. Momenteel is haar ledenaantal zeer gering.

HOOFDSTUK 14.
INDONESISCH CONFLICT.
PERHIMPOENAN INDONESIA.

Bijzondere aandacht dient gewijd te worden aan de reactie der bevolking op het "Indonesische" conflict. In het algemeen kan worden vastgesteld, dat er 2 groepen zijn : zij, die meenen, dat de moeilijkheden slechts zijn te overwinnen door onmiddellijk overleg der Regeering met de Indische nationalistten, eventueel met erkenning van de "Republiek Indonesia"; en zij, die van meening zijn, dat de rust en het wettig gezag, desnoods met militair machtsgebruik moeten zijn hersteld, alvorens overleg kan plaats vinden en ingrijpende wijzigingen in den status van Indonesië kunnen worden ingevoerd op basis van de rede van H.M. de Koningin, uitgesproken op 6 December 1942.

Tot de eerstgenoemde groep behooren vooral de politiek links-georiënteerden, voornamelijk geleid door de propaganda van de Perhimpunan Indonesia (P.I.), de C.P.N., de I.S.B. en het Anti-Imperialistisch Strijd-Comité (A.I.C.).

Eenige links-extremistische organisaties hebben kort voor de z.g.n. oorlogsverklaring der Republiek Indonesia het initiatief genomen tot het vormen van laatstgenoemd comité. Hierin zijn de volgende organisaties vertegenwoordigd :

1. Het Indonesisch Strijdcomité (I.S.C.)
2. De I.S.B.
3. Het C.R.M.-Sectie van de 4e Internationale.
4. De Communistenbond "Spartacus".

Dit comité, welks leuze is : "Indië los van Holland, nu" rekent op de hulp en sympathie van allen, "die zich tegen de onderdrukking van Indonesië keeren" en richt zich tot de Nederlandsche arbeidersklasse om den vrijheidsstrijd van de Indonesische volken met alle middelen te ondersteunen.

De activiteit van het Comité bepaalde zich tot het verspreiden van een manifest met als titel : "Handen af van Indonesië" en het uitgeven van een ongeregeld verschijnend periodiek, getiteld : "De Steun van Indonesië".

Tot de P.I. worden geacht te behooren de gematigde nationalist-ten. De vereeniging belegde in October en November 1945 openbare vergaderingen in de voornaamste plaatsen van het land, waar zij eenige sprekers gelegenheid gaf hun meening over de oplossing van het Indonesische vraagstuk kenbaar te maken. Daartoe waren uitgenoodigd L.N. Palar, lid van de S.D.A.P., H.J. de Dreu, bestuurslid van de Vereeniging "Nederland-Indonesie", A.J. Koejemans, hoofdredacteur van "De Waarheid", Mr. G.J. van Heuven-Goedhart, hoofd-redacteur van "Het Parool", Drs. W. Storm en W. Romijn, resp. hoofd-redacteur en redacteur van "De Vlam", Lou Lichtveld, letterkundige (pseudoniem Albert Helman), Dr. J.A. Verdoorn, zendingarts, 2e voorzitter van de vereeniging "Nederland-Indonesie", H.M. van Pandwijk, hoofd-redacteur van het weekblad "Vrij-Nederland" en Mr. C.R. Slotemaker de Bruine, lid van het partijbestuur der S.D.A.P., terwijl bovendien eenige leden van het bestuur van de P.I., als Drs. M.M. Daroesman en S.M. Daliloedin het woord voerden.

Van deze sprekers was het oud-lid van den Volksraad H.J. de Dreu de eenige, die zich op het standpunt stelde, dat de Republiek Indonesia niet zou kunnen blijven bestaan, en wel omdat zij onder leiding van Soekarno ontstaan was uit samenwerking met Japan. Hoewel hij de houding van Soekarno in zijn samenwerking met anti-democraten afkeurde, kon hij geen landverrader in hem zien.

De redevoeringen der sprekers kunnen voor het overige als volgt worden samengevat :

Tot voor Mei 1940 werden de Indonesiers achtergesteld bij de Europeanen, hetgeen met voorbeelden werd aangetoond. Er werd herinnerd aan voor Indonesie onrustige perioden, als de opstand van 1926 en aan het Digoel-kamp. De houding van Soekarno t.a.v. zijn samenwerking met Japan werd niet zonder meer goedgekeurd, doch begrijpelijk geacht, mede als gevolg van het feit, dat hij zonder eenigen vorm van proces en op grond van ondemocratische wettelijke bepalingen gedurende 10 jaren was geïnterneerd geweest. Dat Soekarno collaborateur, landverrader of fascist zou zijn, werd ontkend, hoogstens zou hij " coöperator" genoemd mogen worden.

Men meende, dat het van groote beteekenis voor de ontwikkeling der gebeurtenissen zou zijn, indien Soekarno zijn plaats als leider van de Nationalistische beweging aan een ander zou overdragen.

Er werd op gewezen, dat de bepalingen van het Atlantic Char-

ter en de conferenties van San Francisco en Yalta de invoering van een zelfstandig en democratisch bewind en gelijkgerechtigdheid aan de volken van Indonesie hadden toegezegd, en dat de ondertekening van het Charter door de Nederlandsche Regeering, alsmede de belofte van H.M. de Koningin in Haar rede van 6 December 1942, de Regeering verplichtingen hadden opgelegd. Aan de Regeering werd verweten, dat zij nog geen duidelijk waarneembare stappen in die richting had gedaan.

Voorts werd er de aandacht op gevestigd, dat de leden van de P.I. met alle te hunnen dienste staande middelen en met gevaar voor hun leven, den strijd voor de vrijheid der Nederlanders hadden gesteund. De P.I. verlangde thans van de Nederlanders, dat zij de Indonesiers in hun strijd voor de vrijheid zouden steunen.

Van de reactionnaire machten werd verwacht, dat zij niets zouden nalaten om den geest van samenwerking, die tusschen het Nederlandsche en het Indonesische volk bestaat, te ondermijnen.

In dit verband werden de volgende zinsneden uit een artikel in het Anti-revolutionnaire dagblad "Trouw" geciteerd :

"Als het Nederlandsche gezag in Indië niet voetstoots als wettig gezag wordt aanvaard, dan dient de overheid op de meest overtuigende wijze van haar gezag te doen blijken" "Want overheid is overheid en rebel is rebel. De tegenstelling tusschen die twee kan slechts door volledige onderwerping van de laatste worden opgeheven".

De P.I. stelde vast :

- 1o. Dat het Indonesische volk zelf het recht heeft zijn leiders te kiezen,
- 2o. dat het zenden van troepen en wapenen naar Indonesië door de Nederlandsche Regeering, wordt betreurd en moet worden stopgezet,
- 3o. dat het zenden van vertegenwoordigers van de P.I. door de Nederlandsche Regeering naar Indonesië een gebiedende eis is.

Het "VERBOND VAN INDONESISCHE BURGERS" (V.I.B.), welks leden eveneens moeten worden gerekend tot de gematigde nationalistes, heeft op kleinere schaal een zelfde propaganda gevoerd.

De C.P.N. heeft zich tel geuit tegen de koloniale politiek van Nederland en tegen de vroegere politieke interneeringen in Nederlandsch-Indië. Zij wenscht niet, dat een kleine groep groote winsten maakt ten koste van het geheel. De hoofd-redac-

teur van "De Waarheid" verwacht niet, dat de beloften, door H.M. de Koningin gedaan, door de Regeering zullen worden verwerkelijkt. Daarentegen meent hij, dat Indonesië zich zelf moet besturen en door geen enkele mogendheid mag worden onderdrukt.

De S.D.A.P. verlangt van de Regeering soepelheid, daar het Indonesische volk slechts in volle vrijheid met Nederland verbonden wil zijn. Zij vraagt begrip voor het Indonesische volk, daar dit zich na de capitulatie van Japan, plotseling voor de vrijheid geplaatst zag, toen geen geallieerde troepen voor bezetting beschikbaar waren.

Zij meent, dat het Nederlandsche volk zoo noodig iets van eigen welvaart zal moeten afstaan om Indië vrijheid te geven. De indruk is gevestigd, dat deze partij de Regeering bij het nemen van krachtige maatregelen geen moeilijkheden in den weg zal leggen en haar zelfs steunen.

De "Vlam"-groep (I.S.B.) laakt het optreden van de Regeering op felle wijze. Drs. W. Storm en Jef Last zijn hierbij prominenten. Het weekblad "De Vlam" heeft in elk harer nummers artikelen aan het conflict gewijd.

Een te Utrecht op 1 November 1945 gehouden openbare vergadering van de P.I., waarvoor het bestuur ook invitaties had gezonden aan de Indologen-Studenten Vereeniging, gaf aanleiding tot ongeregelheden, zij het niet van ernstigen aard.

Door de Vereeniging "Nederland-Indonesië", werd een manifest uitgegeven, waarin zij o.m. aandrang op feitelijke en definitieve opheffing van den kolonialen status. In November 1945 overhandigde een deputatie der vereeniging aan den Minister-President een petitionnement van dezelfde strekking.

Tegenover de uitingen van politiek-linksche zijde is de meening van andersdenkenden o.m. gebloken tijdens een besloten vergadering, uitgaande van het Utrechtsche Studentencomité voor Oost- en West-Indië, in samenwerking met de Utrechtsche Indologen Vereeniging, op 7 November 1945 te Utrecht. Het woord werd gevoerd door Dr. J.W. Meyer Kanneft uit Leiden, lid van den Raad van State en oud-voorzitter van den Indischen Volksraad. Zijn standpunt was, dat op dit oogenblik de vrijheid voor Indië verderfelijker was. De voortschrijdende civilisatie door de Nederlanders gebracht, zou Indië rijp maken voor zelfbestuur, een omwenteling was niet noodig. De spreker stelde zich achter den Gouverneur-Generaal en bracht hem hulde. De concessies, door de Regeering aan de nationalistengedaan, keurde hij af. Overigens was hij van meening, dat het overgrootste

deel der Indonesiërs geen belangstelling had voor zelfbestuur.

In den loop van 1945 ontwikkelde zich de toestand aldus, dat noch de links-extremisten, noch de zgn. reactionnairen zich konden vereenigen met de houding der Regeering. Eerstgenoemden beklagden zich over alle maatregelen, die genomen werden om de orde in Nederlandsch-Indië te herstellen, de anderen verweten de Regeering het uitblijven van krachtige onderdrukking van den opstand. De indruk werd verkregen, dat degenen, die aan de Regeering een slappe houding verwijten, in aantal toenemen, waarschijnlijk mede onder invloed van het besef, dat bevrediging van de zich nog in Indië bevindende Nederlanders tegen de excessen der Indonesische extremisten dringend noodzakelijk is gebleken.

De jongste "Oproep aan de oorlogsvrijwilligers" van den Minister van Oorlog, welke oproep door zijn inhoud te kennen gaf, hoe de Regeering zich den verderen gang van zaken thans voorstelt, heeft buiten de links-extremistische kringen groote voldoening gewekt.

Onder de vele Indië-kenners hier te lande heerscht de overtuiging, dat het aan juiste voorlichting van de Nederlandsche bevolking ten aanzien van Nederlandsch Oost-Indië ten zeerste heeft ontbroken en nog ontbreekt, en dat, indien deze voorlichting alsnog zou plaats hebben, de overgrootste meerderheid der bevolking een krachtiger optreden der Regeering zou eischen. Menige personen, die dit standpunt huldigen, hebben zich vereenigd en hebben opgericht de Stichting "Indië in nood, geen oor te verliezen". Te 's-Gravenhage heeft zij op 10 Januari 1945 een voorlichtingsavond gehouden, waar Prof. G. Gonggrijp uit Rotterdam en Dr. J.W. Meyer Ranneft het woord voerden. De eerstgenoemde spreker meende, dat het optreden van het extremistische Javaansche nationalisme sterke verwantschap toonde met het nationaal-socialisme in Duitschland en dat elke poging om dit Javaansche nationalisme anders te behandelen dan het Duitse of het Japansche, soortgelijke verderfelijke gevolgen moest hebben als de vroegere wereldontwikkeling had getoond. Hij zag de mogelijkheid van het overslaan van het Javaansche fascisme naar Sumatra, en vandaar naar Achter- en Voor-Indië. Dr. Meyer Ranneft verweet de Regeering onvoldoende voorlichting van de bevolking en meende, dat de Regeering de Nederlandsche belangen niet met de noodige kracht voorstaat bij de Regeering der geallieerden. Hij achtte het onwaarschijnlijk, dat

de Nederlandsche Regeering haar buitenlandsch militair en overzeesche beleid zal kunnen verdedigen en in dat geval zou zij het vertrouwen op het punt van het Indisch beleid niet meer verdienen. Hij zag de oplossing van het conflict in een open en krachtig beroep op de geallieerden.

HOOFDSTUK 15.

EENHEIDS- VAK- CENTRALE.

Vrijwel onmiddellijk na de bevrijding is een belangrijke actie uitgegaan van de Eenheids-Vak-Beweging (E.V.B.) of, zooals zij zich later noemde Eenheids-Vak-Centrale (E.V.C.). In den korten tijd van haar bestaan is het de leiding gelukt een belangrijk deel van de Nederlandsche arbeiders naar zich toe te trekken, gebruik makende van het algemeene streven naar eenheid. Aangenomen kan worden, dat het aantal leden thans 150.000 tot 200.000 bedraagt.

Naast de E.V.C. zijn de vooroorlogsche vakbonden, het H.V.V., het R.K.W.V. en het C.N.V. blijven bestaan. Het N.A.S. en het H.S.V., in het begin van de bezetting ontbonden, zijn niet weder opgericht.

Met betrekking tot de E.V.C. kan worden aangenomen, dat deze vakvereniging onder invloed van de C.P.N. staat, hoewel dit zoowel van de zijde der E.V.C. als van die van de C. P.N. nadrukkelijk ontkend wordt. Hoe groot de invloed van de C. P.N. in de E.V.C. is, kan nog niet met zekerheid worden vastgesteld. Het feit echter, dat zij door middel van de communistische pers de eenheidsgedachte propageert en de E.V.C.-acties op ondubbelzinnige wijze ondersteunt, wijst erop, dat die invloed niet gering is.

Het doel van de E.V.C., zooals dit bij de havenstaking te Rotterdam en ook bij andere stakingen, in het licht trad, is het voeren van een directe actie, zooals die voor den oorlog door het N.A.S. werd gevoerd. In dit verband trekt het de aandacht, dat voormalige N.A.S.-bestuurders e.d. bestuurders van de bij deze voormalige vakverenigingen aangesloten bonden, als sprekers optreden voor de E.V.C. De structuur van de E.V.C. komt veel overeen met die in 1940 door Woudenberg in het H.V.V. toegepast. Ook in de E.V.C. zijn de leden overeenkomstig de uitgestippelde richtlijnen individueel lid van de E.V.C. en worden vervolgens ondergebracht in de bedrijfsgroep, waartoe zij volgens hun beroep hooren.

Het orgaan van de E.V.C. is het weekblad "Werkend Nederland", dat den leden gratis wordt verstrekt.

Bij het Internationaal Congres van Vakverenigingen in October 1945 te Parijs gehouden, werd de E.V.C. officieel erkend en B. Blokzijl, voorzitter der E.V.C. werd vertegenwoordiger in de Algemeene Raad van de Wereldfederatie van Vakverenigingen. (De andere Nederlandsche vertegenwoordiger is J.v.d. Lende voor het N.V.V.)

De twee principes van de E.V.C. zijn : eenheid in de vakbeweging en handhaving van het stakingsrecht, het laatste om die krachten welke de sociale rechten en economische medezeggenschap in den weg staan, een halt toe te roepen.

Talrijke vergaderingen zijn door de E.V.C. in een groot aantal plaatsen belegd. De voornaamste sprekers waren B. Blokzijl, A. van den Berg, W. Smit, A. Langkemper, C.J.A. Kooy en A. van Wierdhuizen.

Te Amsterdam werd op 13 October 1945 een openluchtmeeting op het Amstelveld te Amsterdam gehouden, gevolgd door een optocht van circa 1400 personen, waaronder zich eenige postambtenaren, een brandweerman en een soldaat in uniform bevonden. Ook op 17 November 1945 had op dezelfde plaats wederom een meeting plaats, gevolgd door een optocht. Aan deze optocht werd op groter schaal deelgenomen door personeel van de P.T.T., Spoorwegen, brandweer, kraan en gemeenteveren.

Behalve dat op de vergaderingen propaganda gemaakt werd voor de E.V.C., werd critiek uitgeoefend op het N.V.V., waarmee de E.V.C. gaarne zou zijn samengesmolten, op de Stichting van den Arbeid en het College van Rijksbemiddelaars, welke uitspraken als partijdig werden aangemerkt. De bij de Stichting aangesloten vakverenigingen worden door de E.V.C. als marionetten beschouwd. De Stichting zelf wordt een kapitalistisch instituut genoemd.

De fusie der E.V.C. met het N.V.V. is inderdaad onderwerp van besprekingen tusschen de besturen geweest. Als basis van een gemeenschappelijk programma wenschte de E.V.C. loonsverhoging van 70 %, nationalisatie van groote bedrijven, herziening van de sociale wetgeving en een productie, ingesteld op de behoeften. Zeer onlangs is gepubliceerd, dat tusschen N.V.V. en E.V.C. in beginsel overeenstemming is bereikt over de noodzakelijkheid van permanente samenwerking tusschen werkmensen, werkgevers en regeering.

Eenige stakingen zijn door de E.V.C. geproclameerd, waarvan de belangrijkste was de havenstaking te Rotterdam in Augustus en September 1945, voornamelijk gericht tegen de "Scheepvaartvereniging Zuid". Zij werd niet gesteund door het N.V.V. en de professionele vakbonden en had geenszins de sympathie van de bevolking, aangezien de levensmiddelenvoorziening werd geschaad.

Aan de eigenlijke groote staking ging een kleinere vooraf op 30 Juni 1945, toen de havenarbeiders zich de gewapende controle van de P.S. op havendiefstallen niet wilde laten welgevalen. Op 5 Juli 1945 hief de E.V.C. de staking op zonder dat resultaat bereikt was. De E.V.C. dreigde met een nieuwe staking, als haar eischen voor 23 Juli 1945 niet waren ingewilligd en de E.V.C. niet was erkend. De uitspraak van de Rijksbemiddelaars wilde zij niet afwachten. Zoo ontstond de nieuwe staking, welke wederom mislukte.

De voornaamste eischen der E.V.C. waren :

- een wachtgeld, bedragende 80 % van het weekloon voor gehuwden en 50 - 60 % voor ongehuwden ,

- loonsverhoging van 25 %,

- invoering van een 40-urige werkweek,

- beschikbaarstelling van schoeisel en werkkleding,

- 14 dagen vacantie per jaar met 100 % toeslag,

- verplichte organisatie van alle havenarbeiders,

- pensioen.

De andere stakingen hebben minder de aandacht getrokken.

Bij de Draka-fabriek te Amsterdam ontstond onder leiding

van de E.V.C. een staking, welker oorzaak was, dat N.S.B.'ers in het bedrijf tewerk werden gesteld.

In November ging het losse personeel van de Friesche-Groningsche Beetwortel-suikerfabriek in staking. De eisch was loonsverhoging, die door de directie was afgewezen. Na eenige weken is de staking opgeheven, teneinde de mogelijkheid te scheppen de grieven aan het College van Rijksbemiddelaars voor te leggen.

Het gevolg van deze staking is geweest, dat het bij het ingaan van de staking, in de installaties aanwezige beetwortelsap moest worden afgevoerd en verloren ging. Behalve de links-extremistische pers, keurden alle bladen deze staking af. "Trouw" schreef : "De E.V.C. staakt zonder resultaat ". Het stent droevig, dat een stel raddraaiers kans gezien heeft de Nederlandse voedselvoorziening opnieuw te benadeelen".

"Het Vrije Volk " (Groningsche uitgave), "Op den achtergrond van het conflict staat de eenheidsvakbeweging. Niet open-

lijk, maar bedekt. Het gaat om het verwekken van onrust, om daaruit politieke munt te slaan. Onrust zaaien, de productie losleggen, zie daar het doel".

Van 9 September-14 November 1945 had te Deventer bij de pharmaceutische fabriek N.V. Noury en v.d. Lande een staking plaats, waarbij de voornaamste eisch was : erkenning van de E.V.G. Van de 170 werklieden stakten er 118, 65 % van het geheele personeel was georganiseerd in de E.V.G.

Kleinere stakingen zijn uitgebroken te Deventer bij den D.U.W. eisch uurloon (in plaats van accoordloon), op het vliegveld Twente bij den D.U.W. (eischen : vervoer der arbeiders in gesloten wagens, verstrekking van werkschoenen), te Eindhoven in een eiken meubelenfabriek (loongeschil), te Enschede bij de N.V. Handelmaatschappij Jac. Vromen (eisch : loonsverhoging) en bij de visscherij te IJmuiden.

HOOFDSTUK 16.

VRIJDENKERSVEREENIGING "DE DAGERAAD".

Vrij veel activiteit is uitgegaan van de Vrijdenkers-vereeniging "De Dageraad", welke als ondertitel draagt : "Vereeniging tot bevordering van de Vrije Gedachte". Zij is geen politieke partij, doch onder haar leden bevinden zich verscheidene communisten en andere links-extremisten. Zij geeft een weekblad uit : getiteld "De Vrijdenkers". In haar strijdprogram stelt zij o.m. de volgende eischen :

"Zij eischt van elke wetgevende en uitvoerende macht de handhaving en de verdediging der bij de Nederlandsche grondwet gewaarborgde rechten van spreken, schrijven, vergaderen en vereenigen.

Zij bestrijdt en zal bestrijden elke regeering en elke politieke of kerkelijke richting en elke instantie der uitvoerende macht, waar zij deze vrijheden miskennen of trachten te miskennen. Zij eischt van de overheid den godsdienst slechts te beschouwen als een persoonlijke aangelegenheid. Zij eischt in het bijzonder

- a. volledige doorvoering van scheiding van Kerk en Staat.
- b. voor ieder een onverkort recht op kosteloos en godsdienstloos openbaar lager-, middelbaar- en hooger onderwijs".

"De Dageraad" is internationaal georganiseerd in de "Wereld Unie van Vrijdenkers", welke in 1936 tijdens een congres te Praag gesticht werd en ontstond uit een fusie van de Internationale Proletarische Vrijdenker (I.P.F.), waarbij voor Neder-

land was aangesloten de Bond van Proletarische Vrijdenkers, en de Internationale Freidenker Union (I.F.U.), waarbij de Vrijdenkersvereniging "De Dageraad" was aangesloten. De bij de I.F.F. en I.F.U. aangesloten landelijke organisaties werden uitgenoodigd, nationaal eveneens tot een fusie hunner organisaties over te gaan. Als gevolg hiervan vond kort daarop een bespreking plaats tusschen het hoofdbestuur van "De Dageraad" en de leiding van den Bond van Proletarische Vrijdenkers. Als resultaat van de besprekingen werd aan de leden van den laatstgenoemden bond geadviseerd, individueel als leden van "De Dageraad" toe te treden, waaraan gevolg werd gegeven.

Op 27 en 28 October 1945 hield "De Dageraad" te Utrecht een congres, waar J.G. de Ronde, voorheen Secretaris van den Bond van Proletarische Vrijdenkers, tot voorzitter van het hoofdbestuur werd gekozen.

"De Dageraad" heeft in de Indonesische kwestie partij gekozen voor de Nationalisten.

HOOFDSTUK 17.

JEHOVA'S GETUIGEN.

In vele plaatsen in het land hebben Jehova's Getuigen opzien en ergernis gewekt, in 't bijzonder onder de geloovigen van verscheiden gezindten, zoodat eenige predikanten het wenschelijk achtten bijeenkomsten te organiseeren, bedoeld als tegenactie.

De secte, die in Amerika het grootste aantal aanhangers telt, heet daar Watch Tower Bible and Tract Society en geeft een blad uit met den titel "News Chronicle". De oplaag telt plm. 2 millioen exemplaren. Jehova's Getuigen geven in Nederland een maandblad uit getiteld "Vertroosting". Dit tijdschrift verscheen ook voor de bezetting, alsmede het tijdschrift "De Wachtstoren" van dezelfde secte, dat tot 1941 werd uitgegeven, waarna beide bladen werden verboden. De aanhang is in Nederland niet groot, doch de secte werkt hard, zoowel door middel van propaganda.bijeenkomsten als huisbezoek. Degenen, die als spreker optreden en leiding geven noemt men "Pioniers". De secte beweegt zich uitsluitend op geestelijk terrein en bestrijdt practisch elke kerkelijke opvatting, echter in het bijzonder de R.K. kerk. Zoo deed zij heftige aanvallen op Pater Henri de Greve, den bekenden radiospreker. De aanhangers staan afschaffing van het huwelijk voor, en indien een echtverbintenis tot stand is gekomen, zijn zij voor een kinderloos huwelijk. Zij meenen, dat er zooveel mogelijk zielen dienen te worden gered, omdat de

wereld thans in het tijdperk van "den booze" is en de vestiging van Gods Koninkrijk op aarde is te wachten, waarbij zij als uitverkorenen zullen worden gered en de rest der menschheid vernietigd zal worden. Tegen elke regeering zijn zij gekant, omdat naar hun meening de regeeringen in handen der demonen zijn geraakt. Zij zijn felle anti-militairisten, anti-national-socialisten en anti-communisten. Hun optreden is meestal onbeschaafd.

Politiek kunnen zij niet geheel ongevaarlijk worden geacht in verband met het feit, dat zij felle anti-militairisten zijn, doch de secte is geen mantelorganisatie van een extremistische groep. Zij kan veel last veroorzaken als gevolg van haar heftig optreden.

Tijdens de bijeenkomsten van Jehova's Getuigen is optreden van de Politie herhaaldelijk noodig gebleken, om de orde te herstellen.

Vele Jehova's Getuigen hebben langen tijd in Duitse concentratiekampen doorgebracht. In Duitschland waren zij bekend onder naam "Bibelforscher".

HOOFDSTUK 18.

ANNEXATIE DUITSCHE GRONDGEBIED.

Ondanks de pogingen daartoe van Nederlandsch Comité voor Gebiedsuitbreiding is het tot nu toe niet gelukt de algemeene belangstelling van de bevolking te richten op het vraagstuk of annexatie van een gedeelte van West-Duitschland, met of zonder overneming van de Duitse bevolking gewenscht is. Door middel van openbare vergaderingen, affiches circulaires heeft het Comité getracht voorstanders van annexatie te vereenigen. Ook de Vereeniging West-Friesland heeft pogingen in die richting gedaan met de medewerking van het Genootschap van oud-illegale werkers (G.O.I.W.). Het laat zich aanzien, dat men niet gemakkelijk een meerderheid zal verkrijgen, welke de annexatie voorstaat.

HOOFDSTUK 19.

BRABANTSCHE BEWEGING.

DE BRABANTSCHE GAZET.

Reeds voor den oorlog kon een deel der bevolking van de provincie Noord-Brabant niet ontkomen aan het gevoel, dat deze provincie door overheidsinstanties werd achtergesteld bij de Noordelijke en Westelijke provincies. Na de bevrijding van geheel Ne-

derland is dit gevoel nog versterkt. Zoo zijn de Brabanders ontstemd over de wijze, waarop in het Zuiden in de verkeersbehoefte wordt voorzien. Het toewijzen van auto's aan particulieren zou boven den Moerdijk op ruimere schaal geschieden dan in Brabant. Ook de spoor- en busverbindingen zouden in deze provincie vergeleken met het Noorden veel te wenschen overlaten. Een ander punt, dat tot vermeende achterstelling aanleiding geeft, is het feit, dat naar de meening der Brabanders, in door de Regeering in 't leven geroepen commissies, te weinig bewoners van de provincie zitting hebben.

In dit verband moge de aandacht gevestigd worden op "De Brabantsche Beweging", welke zich ten doel stelt de Brabantsche gedachte sterker ingang te doen vinden onder het Brabantsche volk en het in zijn geheel te betrekken in den strijd voor het gewest. Zij wil Brabant als gewest op eigen wijze doen medewerken aan het Nationaal geheel en wijst er op, dat Brabant een deel is van Nederland met gelijke plichten en gelijke rechten als alle andere Nederlandsche gewesten. Echter wordt dit streven verduidelijkt door de toevoeging, dat het allerminst in de bedoeling ligt het eigen Brabantsche bewustzijn zoo toe te spitsen, dat er ook maar een zweem van antagonisme ten aanzien van het vaderland zou ontstaan.

Dat men in deze nieuwe beweging met goede vaderlanders te doen heeft, behoeft niet te worden betwijfeld.

Dit zelfde kan niet gezegd worden van een andere organisatie in Brabant, welke tot op heden op bedekte wijze optreedt door het uitgeven van een ondergronds bladje met den titel "De Brabantsche Gazet", strijdblad voor het jonge, ontwakende Brabant". Het is bekend geworden, dat de leden in het geheim vergaderen. De politieke doelstelling der beweging - welke geacht kan worden slechts een klein ledental te bezitten - bevat o.a. het punt: "Vorming van een West-Europeesch bloc, waarin alle Gallische volken, dus ook Brabant en Limburg autonoom zijn opgenomen en dit om Godsdienstige, volksche, cultureele, economische en militaire redenen". De organisatie propageert naast de afscheiding van de provinciën Noord-Brabant en Limburg van het overige gedeelte van Nederland, de heroprichting van het egn. Hertogdom Brabant.

De toon, waarin de artikelen in de Brabantsche Gazet geschreven zijn, is zeer fel en men krijgt den indruk, dat de schrijvers niet tot de intellectueelen behooren.

HOOFDSTUK 20.VOORMALIGE ILLEGALITEIT

De oud-illegale werkers hebben na de bevrijding de behoefte gevoeld zich in verschillende organisaties te vereenigen, ten deele tot het behouden en versterken van den band, die in de bezettingsjaren ontstaan was, ten deele tot behartiging van hun materiele belangen, maar toch ook om de ideeën, die zich in den tijd van de bezetting in hun kring hadden gevormd, na de bevrijding krachtig ingang te doen vinden. Een kenmerkend verschijnsel in eenige dier vereenigingen is, dat zich van een goed deel der oud-illegale werkers een gevoel van teleurstelling over de door de Regeering genomen maatregelen heeft meester gemaakt. Een teleurstelling, die veelal in toenemende mate tot ontevredenheid is uitgegroeid en welke in woord en geschrift geuit is. Zelfs zijn handelingen verricht, welke zonder meer als revolutionair kunnen worden aangemerkt.

De algemeene klacht onder oud-illegale werkers was, dat de zuivering niet krachtig genoeg ter hand genomen was en dat bepaalde politieke arrestanten door de bevoegde instanties in vrijheid werden gesteld, dezelfde bezwaren dus, die in hoofdzaak van Communistische zijde waren vernomen. Het heeft in dit verband de aandacht getrokken, dat in eenige bonden van oud-illegale werkers de communisten rijkelijk vertegenwoordigd waren, zooals in den Landelijken Bond van ex-politieke Gevangenen en den Bond van Illegale Werkers (B.I.W.) te Groningen.

Laatstgenoemde bond schroomde niet in het najaar van 1945 volkomen eigenmachtig over te gaan tot het instellen van een "Opsporingsdienst" en maakte gebruik van een bestelauto met het opschrift: "B.I.W.-Opsporingsdienst". Zonder daartoe eenige bevoegdheid te bezitten waren leden van den bond in het bezit van vuurwapens en verrichtten onderzoeken, huiszoekingen, enz. De leiding van den B.I.W., die zich "de politieke kern" noemt, huldigt het standpunt, dat de Nederlandsche Regeering door haar uitwijken naar Engeland haar bevoegdheden heeft verloren en de voormalige illegaliteit wel als draagster van het Gezag kan worden beschouwd. Bij onderzoek is gebleken, dat een aantal leden van den Bond wegens het plegen van ernstige misdrijven met de Justitie in aanraking is geweest.

Dat vuurwapens herhaaldelijk worden aangetroffen in het bezit van daartoe onbevoegden, is een verontrustend verschijnsel. Deze wapens zijn soms van Duitse, soms van geallieerde herkomst. terwijl zij waarschijnlijk ook wel behooren tot aan de

B.S. verstrekte wapens, die door de gebruikers onrechtmatig zijn behouden. Het zich verschaffen van munitie kon met weinig moeite geschieden, daar door de Duitse en geallieerde legers achtergelaten munitie en springstoffen onbewaakt langs onze wegen konden worden aangetroffen.

De ontevredenheid der oud-illegale werkers heeft in December 1945 te 's-Gravenhage uiting gevonden door het aanplakken van muurbiljetten, aangeduid als "K.P.-uitgave", waarin bepaalde grieven tegen de Regeering naar voren werden gebracht, als langzame berechting van landverraders en collaborateurs, het weder in functie stellen van den Hoogen Raad, het weder in dienst nemen van gestaakte en geschorste ambtenaren, enz. De onderteekening van het pamflet luidde :

"Verontruste oud-illegale Nederlanders ."

's-Gravenhage, 12 Januari 1946.